

Але, нямецкія фотаздымкі Першай сусветнай вайны дазваляюць паказаць агульную карціну матэрыяльнай культуры захаду Падзвіння, прынамсі, народнай архітэктуры і адзення. Але для больш грунтоўнага вывучэння дадзеных праблем неабходна карыстацца і іншымі крыніцамі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Беларусы : У 8 т. Т.2 Дойлідства / А.І.Лакотка; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; Рэдкал. : В.К.Бандарчык, М.Ф.Піліпенка, А.І.Лакотка. – Мінск : Тэхналогія, 1997. – 391 с.
2. Бялявіна, В.М. Жаночы касцюм на Беларусі / В.М. Бялявіна, Л.В. Ракава. – Мінск : Беларусь, 2007. – 351 с.
3. Локотко, А.И. Белорусское народное зодчество: Середина XIX – XX в. / А. И.Локотко. – Мінск : Навука і тэхніка, 1991. – 287 с.
4. Сергачев, С.А. Белорусское народное зодчество / С.А.Сергачев. – Минск : Ураджай, 1992. – 225 с.
5. Сергачев, С.А. Народное зодчество Беларуси. История и современность / С.А.Сергачев. – Минск : Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2015. – 560 с.
6. Традыцыйнае адзенне Віцебшчыны / Укладальнікі Л.У. Вакар, Н.А. Бабровіч. – Мінск : Белстан, 2017. – 372 с.
7. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 2. Віцебскае Падзвінне / Т.Б. Варфаламеева, А.М. Боганева, М.А. Козенка і інш.; Складальнік Т.Б. Варфаламеева. – Мінск : Бел. Навука, 2004. – 910 с.

GERMAN PHOTOGRAPHS OF THE FIRST WORLD WAR AS A SOURCE FOR STUDYING THE MATERIAL CULTURE OF THE WEST PADZVINNIE

A. DRUPOV, V. BOGDANOV

In article authors consider German photographs of the First World War as a source for the study of ethnography of the West Padzvinnie. In article used photographs from the collection of V. Bogdanov, which were made on the territory of the Pastavy district of the Viciebsk region. The authors analyze German photographs as sources, and come to the conclusion that German photographs of the First World War are a good source for studying the material culture of the West Padzvinnie at the beginning of the 20-th century. Based on the photographs, one can examine folk architecture and folk clothes most thoroughly. In the article authors characterize folk architecture of the West Padzvinnie based on German photographs of the First World War. Was consider layout of settlements, development of yard, the architecture of house. Also based on the photographs, a characteristic is given to the folk dress of the West Padzvinnie, was consider men's, women's and children's clothing.

Key words: First World War, ethnography, folk architecture, architecture, folk clothing, construction.

УДК 303.446.4(=161.3)(475.5) “18/20”=161.3

ДА ПЫТАННЯ ўПЛЫВУ рэлігійнага фактара НА фарміраванне этнічнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы

Ізвергіна А.М.

Рэспубліка Беларусь, Мінск

Рэлігійная ідэнтычнасць асобы з'яўляецца шматкампанентнай з'явай. Рэлігійны фактар у фарміраванні і захаванні этнічнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы знаходзіцца пад уплывам іншых нацыянальнасцей. Згодна палявых матэрыялаў (сабраных аўтарам на працягу 2015-2018 гг. на тэрыторыі Літоўскай Рэспублікі), аўтар прыходзіць да высновы, што дзеянні і пазіцыя касцёла Св. Барталамея ў Вільні накіраваны на захаванне і распрацоўку вобразаў гістарычнага мінулага беларусаў, спрыяюць кансалідацыі беларускай супольнасці Літвы і фарміраванню этнічнай ідэнтычнасці розных узроўняў.

Ключавыя словы: беларусы Літвы, этнічная ідэнтычнасць, рэлігійная ідэнтычнасць, гістарычная памяць.

Пытанні этнічнай ідэнтычнасці і этнічнай самасвядомасці з'яўляюцца аднымі з самых актуальных і, у той жа час, аднымі з самых складаных праблем, якія вывучаюцца сучаснай этналагічнай навукай. Назіраецца паралельнае развіццё рознакіраваных працэсаў: з аднаго боку, узмацненне тэндэнцыі на адстойванне «сваёй» культурнай ідэнтычнасці, самабытнасці, якія павялічваюць разнастайнасць і багацце сусветнай супольнасці, і, з другога, - працэсы глабалізацыі і міграцыі, якія вядуць да ўніфікацыі і мультыкультурнасці сучаснага грамадства. Заканамернай з'яўляецца характарыстыка сучаснага свету наяўнасцю вялікай колькасці розных ідэнтычнасцяў, і кожны чалавек знаходзіцца перад выбарам сваёй мэты ў жыцці, месца ў грамадстве, а таксама сваёй духоўна-маральнай пазіцыі ў адносінах да іншых людзей і да ўсяго сацыуму. У гэтых адносінах асаблівае месца займае даследаванне ўплыву рэлігійнага фактара на фарміраванне этнічнай ідэнтычнасці. У межах дадзенай працы будзе зроблены аналіз уплыву рэлігійнага фактара на фарміраванне этнічнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы на прыкладзе дзейнасці праваслаўнай і каталіцкай цэркваў у перыяд незалежнасці.

Беларусы Літвы – насельніцтва Літоўскай Рэспублікі, якое мае беларускія карані, і насельніцтва, якое адносіць сябе да беларускага этнасу. Згодна дадзеных перапісу 2011 г. на тэрыторыі Літоўскай рэспублікі пражывала 36 227 беларусаў [7]. Канфесійны склад беларусаў Літвы згодна дадзеных перапісу 2011 г. на тэрыторыі Літоўскай Рэспублікі каталіцкае насельніцтва складае 47 % ад усяй колькасці беларускай этнічнай групы, праваслаўнае - 32 %, прадстаўнікі іншых канфесій – 24 % [7].

Тэрыторыя даследавання – межы сучаснай літоўскай дзяржавы. Крыніцай даследавання сталі этнаграфічныя матэрыялы, якія былі сабраны аўтарам падчас сустрэч з беларусамі Літвы на працягу 2015 – 2018 гг. на тэрыторыі Літоўскай Рэспублікі. Рэспандэнты прадстаўляюць тры пакаленні жыхароў сучаснай літоўскай дзяржавы: аўтахтоннае насельніцтва (якое нарадзілася на тэрыторыі сучаснай Літвы); насельніцтва, якое пераехала ў пасляваенны перыяд; - другое/трэцяе пакаленне беларусаў, якія нарадзіліся ў Літоўскай рэспубліцы.

Рэлігія з'яўляецца адным з найважнейшых кампанентаў культуры. Яна шмат у чым вызначае асноўныя контуры этнічнай культуры і адыгрывае вялікую ролю ў гісторыі беларускай этнічнай супольнасці ў Літве. Рэлігійная ідэнтычнасць асобы з'яўляецца шматкампанентнай з'явай. У пытанні фарміравання і захавання рэлігійнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы

неабходна вылучыць два ўзроўні. Першы - сямейныя традыцыі [2]. Менавіта сямейныя традыцыі - сукупнасць прынятых і захаваных нормаў, правілаў, звычаяў і поглядаў, якія вызначаюць паводзіны кожнага члена сям'і асобна, а таксама сям'і ў цэлым, якія перадаюцца з пакалення ў пакаленне, - маюць непасрэдны ўплыў на фарміраванне асобы. З аднаго боку, у сучасным грамадстве ўвага да рэлігіі значна меншая, але з другога, захаванне і трансляцыя ў межах сям'і рэлігійных традыцый упывае на захаванне і фарміраванне нацыянальнай ідэнтычнасці. Згодна слоў Міраславы Русак: «У нас так прынята. Вялікае свята – Вялікдзень, Каляды - збіраемся ўсёй сям'ёй, прыязджаюць дзеці, унукі... на Каляды гатовім ежу. Патрэбна каб было 12 страў, вось дамаўляемся і кожная гатовіць. Гэта постная куцця – усё без мяса. Абавязкова куццю робім, кожны з нас спрабуе» [2, Л. 2].

Для беларусаў Літвы адной з рыс з'яўляюцца змешаныя шлюбы. Пытанне выбару нацыянальнасці дзіцяці залежыць не толькі ад жадання бацькоў, але і мае значэнне рэлігійны ўплыў. Так, напрыклад у сям'і Георгія Пракаповіча жонка літоўка каталіцкага веравызнання, а ён беларус праваслаўнага веравызнання. Іх дачку «запісалі літоўкай, хрысцілі ў касцёле, бо на той момант толькі ён працаваў» [3, Л. 22].

Для рэспандэнтаў, якія нарадзіліся на тэрыторыі Беларусі і пераехалі ў Літву ў савецкі час рэлігійныя сямейныя традыцыі, якія яны адзначалі ў іх дзяцінстве дома, атакі самліваюцца з этнічнымі. Тут мае значэнне тэрытарыяльны фактар – Беларусь і сувязь з продкамі, якія жылі на гэтай тэрыторыі. Згодна слоў рэспандэнта: «Из деревни [в. Плотница, Столінскі раён – аўт.]. Мама всегда постила, отец не всегда ... перед Рождеством вечером приносили сено на стол, застилали скатертью. Делали кутью из пшеницы. Отец утром брал это сено и кормил скот. Когда сюда приехала также готовила кутью из гречки, накануне с детками собирались. ... У нас на Троицу ставили три дръзцы: клён, берёза, дуб. Аір рвали і раскладвали па хаце. Гэтым аірам можна перавязваць, калі баліць спіна. За абразы затыкалі галінкі з дръзцаў. Стаялі тры дні. Пасля дръзцы палілі. Заўсёды маліліся ў царкве, працавала заўсёды» [3]. «Мама всегда этим занималась. Пасха: собирали шелуху для яиц, пироги пекли, дом готовили, все это делали с понедельника» [3].

Другі – інстытуцыйны [3]. Значны ўплыў на фарміраванне рэлігійнай ідэнтычнасці аказвае палітыка дзяржавы. Так, напрыклад, асноўным зместам польскай рэлігійнай палітыкі на «ўсходніх краях» у міжваенны перыяд з'яўлялася ўцягванне беларускага насельніцтва ў сферу ўплыву каталіцкай царквы і польскай дзяржавы.

У савецкі час рэлігійнае пытанне мела другаснае значэнне. Але ў адрозненне ад Беларускай ССР, на тэрыторыі Літоўскай ССР працавалі царквы і касцёлы, якія наведвалі не толькі жыхары Літвы, але і беларускае насельніцтва з памежных тэрыторый [3]. Са слоў інфарманта: «У нас забаранялася маліцца. Ездзілі ў Вільню. Тут усё адчынена было. Раніцай ішоў аўтобус да Вільні. Вечарам прыязджалі назад» [3].

З актывізацыяй нацыянальнага руху ў другой палове 1980-х гг. канфесійнае жыццё атрымлівае іншы імпульс: па ініцыятыве беларусаў-віленчукоў ў апошнім дзесяцігоддзі ХХ ст. беларуская этнічная супольнасць мела магчымасць маліцца па-беларуску ў касцёле і царкве. Ініцыятарам службаў у праваслаўнай царкве з'яўлялася Таццяна Дубавец. Беларусам быў перададзены храм Св. Мікалая ў цэнтры Вільні, але па-розных прычынах беларускім ён быў нядоўгі перыяд часу. З успамінаў Сержука Вітушкі: «Яна заўсёды для сваёй тэлеперадачы шукала святароў, якія маглі б па-беларуску штосці сказаць. І дзівілася, памятаю, што амаль у кожнай царкве яна знаходзіла такіх святароў. Беларусы сярод святароў многа, яны ехалі сюды вучыцца, бо ў Беларусі ўсё было пазакрывава. Тут яны і засталіся служыць у царквах Вільні. Найбольш ёй спадабаўся айцец Васілій Навінскі з царквы святога Мікалая, і яна загарэлася ідэяй беларускіх службаў: усім прапанавала, усіх запрасіла, угаварыла айца Васілія. Той вельмі асцярожна на гэта пагадзіўся. Службы адбываліся кожную суботу. Благаслаўленне даў сам уладыка Хрызастом. Ён тады нас запытаўся: «Ці гэта шуканне Бога? Ці гэта жаданне быць у царкве? Ці гэта проста нейкая нацыянальная грамадская актыўнасць?». Айцец Васілій, і ўладыка Хрызастом баяліся, што ў першую чаргу намі рухае грамадская ідэянасць, а пошукі веры нейдзе там на дзесятым месцы. ... Гэта ўсё заглохла. Службы сталі ладзіцца раз на месяц, а потым і зусім прапалі» [1, с. 227]. Згодна слоў святара Васілія Мікалаеўскай царквы: «Не было зацікаўленасці саміх беларусаў, таму мы перайшлі на рускую мову, якая зразумелая для ўсіх: і рускіх, і беларусаў» [3].

У іншых гарадах Літвы праваслаўныя беларусы наведваюць храмы рускай праваслаўнай царквы, адпаведна пытанне фарміравання і захавання этнічнай ідэнтычнасці беларусаў мае пэўны ўплыў. «У горадзе [г. Паневежыс] ёсць царква праваслаўная – па-руску [моляцца – аўт.]» [2]. «Храм посещают все православные: и русские, и белорусы. Проводим занятия для прихожан, чтобы знакомилась с основами православной религии» [2]. У мясцовасцях, дзе пражывае невялікая колькасць праваслаўных беларусаў, па канфесійнай прыналежнасці рэспандэнты адносяць сябе да рускіх, па тэрыторыі паходжання – да беларусаў.

Жыццё каталіцкага беларускага касцёлу на першым этапе было актыўным: беларусы планавалі перадаць дамініканскі касцёл у цэнтры Вільні, але пазней – у 1997 г. - беларускім стаў касцёл Св. Барталамея, што знаходзіцца ў Зарачанскай рэспубліцы. На жаль, праз некаторы час касцёл быў перададзены каталікам-палякам. З успамінаў Людвікі Кардзіс: «Мы вельмі шчыра туды [касцёл Св. Барталамея – аўт.] хадзілі, нават яшчэ тады, калі гэты касцёл не быў перададзены вернікам і ў ім змяшчалася майстэрня скульптара. Але так адбылося, што сёння [чэрвень 2011 г. – аўт.] ўжо няма гэтай беларускай Імшы. Скажам прыходзіш з малым дзіцем на Імшу, а ксёндз пачынае папракаць, што ходзіць не столькі людзей, як хацелася бы яму, і г.д. І калі Табе кожны раз гэта кажуць, ты пачынаеш думаць, а навошта туды хадзіць? Можна проста пайсці ш іншы касцёл і нармальна ўдзельнічаць у Імшы. ... Усё ж такі тут павінна быць духоўная сувязь са святаром, бо ад яго шмат што залежыць. ... Але будзем верыць, што прыйдзе час і знойдуцца адначасова і вернікі, і святары, якія захочуць і зрабяць, каб беларуская мова гучала ў святыхнях Вільні» [1, с. 235]

Новае жыццё атрымаў беларускі каталіцкі касцёл у 2016 г.: дзякуючы намаганням беларусаў-віленчукоў быў перададзены беларускай этнічнай супольнасці касцёл Св. Барталамея – адзіны касцёл на тэрыторыі Літоўскай рэспублікі, у якім малебны праходзяць на беларускай мове [4]. На тэрыторыі астатняй Літвы – на польскай альбо літоўскай мовах. Так, згодна слоў рэспандэнта: «У нас [г. Паневежыс] у касцёле моляцца па-літоўску» [3]. «Мы палякі беларускага паходжання. Нарадзіліся на Беларусі – ў Воранаўскім раёне – у савецкі час пераехалі ў Літву, але мы палякі. Ходзім да касцёлу. На літоўскай мове ў адзін час імша, на польскай у іншы. Польскі ўрад падтрымлівае палякаў. Тут многа палякаў: дзве польскія школы. Пасля завяршэння па карце паляка могуць дзеці ехаць вучыцца ў Польшчу» [3]. Атрымліваецца, што канфесійная прыналежнасць ўспрымаецца значнай часткай беларускага насельніцтва каталіцкага веравызнання Літвы ў якасці сімвала самаідэнтыфікацыі. Асабліва гэта характэрна да памежных тэрыторый Літвы з Польшчай.

У накірунку кансалідацыі беларусаў Літвы касцёл Св. Барталамея з'яўляецца ў пэўнай ступені першым крокам у рэлігійным аб'яднанні. Са слоў ксяндза Арыуша Малыска: «Патрэбна перадусім, каб людзі прывыклі, што беларускае душпастарства ёсць, калі яно не залежнае ад дзяцэзіі. Патрэбен час, каб людзі маглі прыйсці. Царква, касцёл – супольнасць, калі чалавек бачыць за гэтым будынак, то гэта няправільна» [3] Вялікае значэнне з боку касцёла надаецца захаванню гістарычнай памяці беларусаў: службы і мерапрыемствы, прысвечаныя той ці іншай падзеі, асобам ў гісторыі Беларусі: Казімір Свяяк, Францыск Скарына, Браніслаў Тарашкевіч і г.д. [5].

Для беларусаў, якія пераязджаюць у Літву ў перыяд незалежнасці, касцёл выконвае інтэграцыйную функцыю. «Калі пераехала вучыцца ў Вільню шукала месца, дзе ёсць беларусы. Ва ўніверсітэце [ЕГУ – аўт.] студэнты лічаць сябе беларусамі, па-за межамі – рэдкасць. Праз інтэрнэт пазнаёмілася з касцёлам Св. Барталамея. Рэлігія – супольнасць» [2]. «Нядаўна пераехала. Для мяне імша ў касцёле – магчымаць пабачыцца з беларусамі. Шмат з кім пазнаёмілася. Вельмі добра, што ёсць беларускі касцёл, за межамі Беларусі па-іншаму пачынаеш адносіцца да гэтага» [3].

Сястра Алена звяртае ўвагу на тое, што сёння маленькія дзеткі не ведаюць мовы, ім цяжка размаўляць, але на занятках пакрысе дзеці далучаюцца да рэлігіі на беларускай мове. Гэта працэс складаны і доўгі. Але вось вочкі, якія гараць агенчыкам цікаўнасці – самае вялікае шчасце. «Штогдыдзень я праводжу заняткі для дзяцей у беларускай гімназіі, а па нядзелях мы займаемся ў касцёле. І прыемна, што колькасць дзетак павялічваецца» [3].

Для інфарманткі Ірыны Владыка пытанне выбару канфесійнага веравызнання для дзяцей (па нацыянальнасці – беларусы) было вырашана, калі ў школе патрэбна было выбраць заняткі па рэлігіі. У віленскай беларускай гімназіі праводзяць заняткі і каталіцкі, і праваслаўны святары. Са слоў Ірыны: «Сястра Алена з дзеткамі на беларускай мове займаецца, мы кожную нядзелю ездзім да касцёлу і тут заняткі праводзяць па-беларуску. У праваслаўных мне не спадабалася, хоць я і сама праваслаўная. Няма ў Вільнюса беларускай праваслаўнай царквы» [3, Л. 12].

Касцёл Св.Барталамея мае сваю суполку ў сацыяльнай сетцы Facebook [5], якая выконвае інфармацыйную і камунікатыўную функцыі: размяшчаецца інфармацыя цікавая для вернікаў, расклад службаў, можна даведацца пра рэлігійна-культурнае жыццё парафіі, пра стасункі з каталіцкім касцёлам у Беларусі і Літве. Так, напрыклад, для каталікоў-беларусаў у сакавіку 2020 і сакавіка 2021 г. у гонар Святога Казіміра былі праведзены малебны на беларускай мове ў віленскай Катэдры Св. Біскупа Станіслава і Св.Уладзіслава [5]. Ва ўмовах эпідэміалагічнай сітуацыі ў 2021 г. была арганізавана анлайн-трансляцыя імшы [6].

Такім чынам, рэлігійны фактар у фарміраванні і захаванні этнічнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы знаходзіцца пад уплывам іншых нацыянальнасцей. Канфесійная прыналежнасць ўспрымаецца значнай часткай насельніцтва Літвы ў якасці сімвала самаідэнтыфікацыі. У пытанні фарміравання і захавання рэлігійнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы неабходна вылучыць два ўзроўні: першы - сямейныя традыцыі, другі – інстытуцыйны. Асноўныя мовы службы каталіцкага касцёла на тэрыторыі літоўскай дзяржавы - літоўская і польская, у праваслаўнай царкве – руская. Адзіны беларускамоўны касцёл Св. Барталамея ў Літве з'яўляецца не толькі рэлігійным цэнтрам беларусаў Вільні, але і культурным, нацыянальным сімвалам. Вялікае значэнне з боку касцёла надаецца захаванню гістарычнай памяці беларусаў. Наступным узроўнем захавання нацыянальнай ідэнтычнасці з'яўляецца нядзельная школа пры касцёле для дзяцей, заняткі ў якой праходзяць кожную нядзелю. Дзеці знаёмяцца не толькі з асаблівасцямі рэлігіі, але і беларускімі традыцыямі, гісторыяй. У цэлым ацэньваючы пазіцыю касцёла Св. Барталамея ў Вільні, можна адзначыць, што яго дзеянні накіраваны на захаванне і распрацоўку вобразаў гістарычнага мінулага беларусаў, спрыяюць кансалідацыі беларускай супольнасці Літвы і фарміраванню этнічнай ідэнтычнасці розных узроўняў.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Адамковіч, А. Беларусы ў Літве: учора і сёння. Кніга II – 3 Богам па-беларуску. – Вільня: Асацыяцыя «Крувія», 2016. – 364 с.
2. АІМЭФ. - Ф. 6. - Воп. 14. - Спр. 226.
3. АІМЭФ. - Ф. 6. - Воп. 14. - Спр. 232.
4. Запрашаем на беларускія набажэнствы ў Вільні. - [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://westki.info/tbk/20435/zaprashaem-na-belaruskija-nabazhenstv-u-vilni>, вольны. – Дата доступу: 23.03.2016 г. – Мова: беларуская.
5. Парафія святога Барталамея ў Вільні/Švento Baltramiejaus parapija Vilniuje. - [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://web.facebook.com/Парафія-святога-Барталамея-ў-ВільніŠvento-Baltramiejaus-parapija-Vilniuje-111826350322402>, вольны. – Дата доступу: 07.03.2021 г. – Мова: беларуская.
6. Свята св. Казіміра. Св. Імша. Катэдральны касцёл ў Вільні. - [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Rf1Z4CByC4Y>, вольны. – Дата доступу: 09.03.2021 г.
7. Population by ethnicity | Statistics Lithuania - [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://pop-stat.mashke.org/lithuania-ethnic2011.htm>.

TO THE ISSUE OF THE RELIGIOUS FACTOR INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE ETHNIC IDENTITY OF BELARUSIANS OF LITHUANIA

A. IZERHINA

A religious identity is a multicomponent phenomenon. The religious factor in the formation and preservation of the ethnic identity of the Belarusian in Lithuania is influenced by other nationalities. Based on the field materials (collected by the author in Lithuania in 2015-2018). The author comes to the conclusion that the actions and position of St. Bartholomew's Church in Vilnius are aimed at preserving and developing images of the historical past of Belarusians, contribute to the consolidation of the Belarusian community in Lithuania and the formation of ethnic identity at different levels.

Key words: *Belarusians of Lithuania, ethnic identity, religious identity, historical memory.*

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«ПОЛАЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ»

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА І ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
І МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Пад агульнай рэдакцыяй
канд. гіст. навук, дац. А.І. Корсак;
канд. гіст. навук В.У. Чараўко;
канд. гіст. навук, дац. У.Я. Аўсейчыка

Наваполацк
Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
2021

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Рэкамендаваны да выдання саветам гуманітарнага факультэта
Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 3 ад 29.03.2021)

Рэдакцыйная калегія:

А.І. Корсак, канд. гіст. навук, дац. (адк. рэд.), заг. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
В.У. Чараўко, канд. гіст. навук, дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
У.Я. Аўсейчык, канд. гіст. навук, дац., дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Рэцэнзенты:

С.В. Кулінок, канд. гіст. навук, заг. аддзела публікацый Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь;
Т.А. Джумантаева, канд. культуралогіі, дац., дырэктар Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў : зб. арт. V міжнар. навук. канф., Полацк, 15–16 крас. 2021 г. / Полац. дзярж. ун-т ; пад агульн. рэд. А.І. Корсак (адк. рэд.), В.У. Чараўко, У.Я. Аўсейчыка. – Наваполацк : Полац. дзярж. ун-т, 2021. – 272 с.
ISBN 978-985-531-737-2.

У зборніку змешчаны навуковыя артыкулы па выніках работы V міжнароднай навуковай канферэнцыі “Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў”. Прадстаўлены вынікі антрапалагічных і археалагічных даследаванняў Беларускага Падзвіння і сумежных тэрыторый. Прыведзены новыя даныя аб гістарычных лёсах, матэрыяльнай і духоўнай спадчыне рэгіёна Паўночнай Беларусі ў шырокім храналагічным кантэксте (ад першабытных часоў да сучаснасці).

Разлічаны на прафесійных гісторыкаў, археолагаў, этнолагаў, антрапологаў, мастацтвазнаўцаў, студэнтаў гістарычных спецыяльнасцей ВНУ, кразнаўцаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Навуковае выданне

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА і ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
і МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Адказны рэдактар *А. І. Корсак*

Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка
І. М. Чапкевіч
Дызайн вокладкі *М. С. Мухаморавай*

Падпісана да друку 20.05.2021. Фармат 60×84 ¹/₈. Бумага афсетная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 31,63. Улік.-выд. арк. 32,96. Тыраж 70 экз. Заказ 810.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вырабніка, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/305 ад 22.04.2014.

ЛП № 02330/278 ад 08.05.2014.

Вул. Блахіна, 29, 211440, г. Наваполацк.